Feriduddin Muhammed Attar

IZABRANE IZREKE I KAZIVANJA SUFIJA

Poglavlje iz knjige:

SPOMENICA DOBRIH (Tadhkirat al-Awliya)

s perzijskog preveo: Muamer Kodrić,

Izdavač: Kulturni centar I.R. Iran

Sarajevo, 2004. god.

Fudejl Ajad nekad bijaše drumski razbojnik. Razapeo je svoj šator u pustinji između Merva i Bavrada, obukao na sebe vunenu odjeću, na glavu stavio suknenu kapu, a oko vrata objesio tespih. Imao je brojnu družinu, sastavljenu od pljačkaša i razbojnika. Sav plijen donošen je njemu, pa bi ga on podijelio. Ako neko ne bi htio dijeliti svoj plijen, Fudejl bi ga otjerao iz družine.

Kroz pustinju je jednom nailazio bogat karavan. Putnici su čuli da usput vrebaju razbojnici, te jedan imućnik odluči da svoj novac negdje sakrije. Odjaha u pustinju, pa ugleda šator i pred njim čovjeka odjevenog u vunene haljine. Zamoli ga da sakrije negdje njegov imetak, pa ovaj zakopa novac u jedan ugao u šatoru. Imućnik se vrati natrag i shvati da su razbojnici u međuvremenu orobili karavan. On se, onda, zaputi po svoj novac sakriven u onom šatoru. Došavši ondje, zateče razbojnike kako dijele plijen i uzdahnu: „Avaj, ja sam svoj novac povjerio pljačkašima." Htjede se vratiti, ali Fudejl ga ugleda i pozva. Čovjek priđe, a Fudejl upita: „Zašto si došao?" „Htio sam uzeti amanet koji sam ti povjerio." odgovori ovaj. „Uzmi ga, tamo je gdje si ga ostavio", reče mu Fudejl. Čovjek uđe u šator i uze svoj novac. Fudejlovi razbojnici tad rekoše: „U onom karavanu nismo našli ništa gotovine, a ti sad vraćaš toliki novac?!" Fudejl odgovori: „Ovaj čovjek o meni je mislio dobro, a ja mislim dobro o Bogu. Opravdah njegovo povjerenje u mene, nadajući se da će Bog opravdati moje povjerenje u Nj."

Fudejl je govorio: „Volio bih da se tako razbolim da ne mogu odlaziti u džamiju, jer ne želim viđati ljude niti želim da oni mene viđaju."

Fudejl je rekao: „Bog je objavio planinama: 'Na jednoj od vas govorit ću sa Svojim poslanikom.' Čuvši to, sve planine se uzoholiše, samo Sinaj smjerno spusti glavu. Zato mu je i ukazana ta čast da se Bog ondje obrati Musau."

Fudejl je rekao: „Onoga ko jezikom iskazuje ljubav prema svom bratu, a srcem mu želi zlo, Bog će na Danu sudnjem proživjeti slijepog i gluhog."

Fudejl je rekao: „Zbilja tevekkula sastoji se u tome da nade ne polažeš ni u koga osim u Boga i da se ne bojiš nikog osim Boga."

Fudejl je rekao: „Kad te upitaju voliš li Boga, nemoj ništa odgovoriti. Jer, ako kažeš da ne voliš, time ćeš biti nevjernik, a kako bi mogao reći da Ga voliš kad tvoja djela nisu djela onih koji vole Boga."

Fudejl je rekao: „Lakše je ratovati protiv pametnog nego jesti halvu s budalom."

Fudejl je rekao: „Dvije stvari kvare srce: mnogo spavati i mnogo jesti."

Prenosi se da trideset godina niko nije vidio Fudejla da se smije. Ali, nasmija se onog dana kad mu umrije sin. „O šejhu, zar je sad vrijeme za smijeh?", upitaše ga, a on reče: „Znam da je Bog zadovoljan smrću mog sina, pa se nasmijah u znak da sam i ja zadovoljan onim čime je On zadovoljan."

Fudejl je imao dvije kćeri. Na samrti reče svom rođaku: „Kad umrem, odvedi moje kćeri na planinu Bukabejs, pogledaj u nebo i reci: 'O Gospodaru, Fudejl se za života starao o ovim nesretnicama, a sad je on zatvoren u kabursku tamnicu, pa ih je Tebi povjerio.'" Pošto Fudejla sahraniše, njegov rođak učini kako mu je rečeno. Odvede djevojke na ono brdo, obrati se Bogu kako mu je Fudejl kazao, pa gorko zaplaka. Upravo tada onuda naiđe emir Jemena sa dvojicom svojih sinova. Vidjevši čovjeka da plače, priđe i upita šta mu je, pa mu ovaj sve ispriča. Onda emir reče: „Ove ću dvije djevojke vjenčati

s mojim sinovima.“ Odvede ih u Jemen, bogato darova i opremi, sazva tamošnje velikaše i napravi golemu svadbu.

*** ***

Preobraćenje Bišra Hafija desilo se tako što je jednom pijan naišao ulicom, pa na putu vidje papir na kome je pisalo: Bismillahir-rahmanir-rahim. Bišr podiže taj papir s tla, poljubi riječi napisane na njemu, otiđe u dućan, kupi bočicu mirisa i namirisa papir. Onda ga, uz krajnje poštovanje, skloni na skrovito mjesto. Tu noć, jednom šejhu u snu bi rečeno: „Idi Bišru Hafiju i reci mu: 'Namirisao si Moje ime, pa ćemo Mi tebe učiniti mirisnim, uzvisio si Moje ime, pa ćemo Mi tebe uzvisiti, očistio si Moje ime, pa ćemo Mi tebe očistiti. Časti mi Moje, očistit ću te zbog poštovanja koje si pokazao prema Mom imenu.“ „Ali taj čovjek je nevaljalac,“ reče šejh, „ovaj san sigurno nije istinit.“ Uze abdest, klanja, pa opet zaspa. U snu mu ponovo bi rečeno isto. Probudi se, opet zaspa i usni isti san. Ujutro ode potražiti Bišra. „On se negdje opija“, rekoše mu. I zaista, Bišr je u nekoj mejhani pio vino. Šejh reče jednom čovjeku: „Uđi unutra, zovni Bišra i reci mu da imam poruku za nj.“ Bišr izađe i upita: „Od koga mi donosiš poruku?“ „Od Boga“, odgovori šejh. „Grdi li me zbog nečeg?“, upita Bišr. „Ne“, reče šejh. „Sačekaj me tu, moram reći nešto svojim drugovima“, kaza Bišr, pa se vrati u mejhanu i reče svom društvu: „Drugovi moji, mene zovu i moram vas ostaviti. Nikad me više ovdje nećete vidjeti.“ Onda izađe napolje i otad se predade isposništvu i ibadetu. Kažu da se nikad više nije obuo i zato ga i prozvaše Hafi, što znači bosonogi.

Ahmed ibn Hanbel često je posjećivao Bišra Hafija i izuzetno ga je poštovao. Ahmedu njegovi učenici rekoše: „Ti si učenjak fikha i hadisa i poznaješ mnoge znanosti. Zašto stalno posjećuješ tu neznalicu?“ Ahmed odgovori: „Istina, sve te znanosti koje ste nabrojali ja znam bolje od njega, ali on bolje od mene poznaje Boga.“

Jedan šejh pričao je: „Bila je velika studen, a ja Bišra zatekoh na ulici bosog. 'O Ebu Nasre, zašto si bos?', upitah ga, a on reče: 'Sjetio sam se siromaha koji se pate na ovoj zimi. Nemam novca da im pomognem, ali barem ovako mogu pokazati da saosjećam s njima.'“

Ahmed ibn Ibrahim Mutajjib priča: „Bišr mi reče: 'Kaži Ma'rufu da ću kad klanjam doći da ga posjetim. Prenesoh poruku, pa čekah da Bišr dođe. Prošlo je podne, ikindija i akšam, a on nije dolazio. Poslije jacije, vidjeh ga kako, hodajući po vodi, prelazi Tigris. Uđe kod Ma'rufa, pa su sjedili do zore, a onda se Bišr, opet hodajući po vodi, vrati kući. Izađoh tad pred njeg i rekoh: 'Prouči dovu za mene!' On mi kaza: 'O ovome nikom ne govori.' I zaista, za njegovog života ovo nikom nisam ispričao.“

Neko reče Bišru: „Imam dvije hiljade halalom stečenih dirhema i namjeravam otići na hadž.“ Bišr mu reče: „Tvoj će hadž biti obično putovanje. Ako zaista tražiš Božije zadovoljstvo, daj taj novac sirotinji, siročadi i ljudima s mnogo djece. Obradovat ćeš njihova srca, a to ti je bolje nego da stotinu puta odeš na hadž.“

Bišr je pričao: „Prolazio sam pored groblja, pa vidjeh mrtvace kako su se okupili i učini mi se da između sebe nešto dijele. 'O Bože, šta je ovo što vidjeh?' upitah, pa mi bi rečeno: 'Upitaj njih!' Upitah tad mrtvace, pa mi rekoše: 'Prije sedam dana ovud naiđe jedan vjernik i prouči triput suru Ihlas, pa sevab od toga pokloni nama. Mi, eto, već sedmicu dijelimo između sebe taj sevab, pa je još preostalo.'“

Bišr je pričao: „Usnih Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj, pa me on upita: 'O Bišre, znaš li zašto je Bog odabrao baš tebe među tvojim drugovima i uzvisio tvoj položaj?' 'Poslaniče Božiji, ja to ne znam', rekoh. On reče: 'Zato što si slijedio moj sunnet, poštovao si dobre ljude, savjetovao si svoju braću i volio si moje ashabe i moj Ehli-bejt.'“

Bišr kaže: „Usnih hazreti Aliju, mir neka je na nj, pa mu rekoh: 'Posavjetuj me, o zapovjedniče vjernika!' On kaza: 'Divno je kad su imućnici, tražeći milost Božiju, plemeniti prema siromasima. Još je ljepše kad su siromasi uznositi pred imućnicima, pa se uzdaju u plemenitost Stvoritelja svijeta.'“

Bišr je svojim muridima govorio: „Putujte svijetom, jer voda koja teče je prijatna, a ona koja stoji pretvori se u baru.“

Bišr je rekao: „Slast onog svijeta neće osjetiti onaj ko želi da ga ljudi poznaju.“

Bišr Hafi rekao je: „Želja da budeš poznat među ljudima znak je ljubavi prema ovom svijetu.“

Bišr je rekao: „Najvrijednija stvar koja bude data robu Božijem jeste znanje, a potom strpljenje u siromaštvu.“

Bišr je rekao: „Gledati u škrtog kvari srce.“

Bišr je rekao: „Nikad nisam sjeo s nekim, a da, pošto smo se rastali, nisam bio siguran da bi za obojicu bilo bolje da se nismo ni sastajali.“

Prenosi se da Bišru, kad bijaše na samrti, dođe neki čovjek i požali se na svoje siromaštvo. Bišr skide košulju sa sebe i dade mu je, a on posudi od nekog košulju da u njoj umre.

*** ***

Sufjan Sevri reče: „O vi koji znate hadise, dajte zekat na njih.“ „Kako da damo zekat na hadise?“, upitaše, a on kaza: „Na svakih dvadeset hadisa koje znate pet njih primijenite na djelu.“

Sufjanu Sevriju umrije komšija, pa Sufjan ode na dženazu. Ču kako svi prisutni hvale umrlog, pa reče: „Da sam znao da je ovoliko drag ljudima, nikad mu ne bih došao na dženazu. Jer, čovjek mora biti licemjer da bi ljudi bili zadovoljni njime.“

Sufjan je volio sjediti u džamiji, ali kad ču da je sultan dao novac kojim je kupljen miris za džamiju, nikad više nije ušao unutra, ne želeći udisati miris kupljen sultanovim novcem.

Sufjan jednom reče: „Kad bi sad naišao kraj grupe ljudi i rekao da ustane onaj ko je siguran da će do večeras biti živ, niko ne bi ustao. Ali, začudno je da se nijedan od njih, iako svi znaju da svakog trena mogu umrijeti, ne priprema za smrt.“

Sufjan je rekao: „Biti isposnik ne znači oblačiti grubu odjeću i jesti opor hljeb, već znači ne vezati srce za ovaj svijet i skratiti svoje nade.“

Sufjan je rekao: „Najbolji vladar je onaj koji se druži s učenjacima i stječe od njih znanje, a najgori učenjak je onaj koji se druži s vladarima."

Sufjan je rekao: „Onaj ko novcem stečenim na nedozvoljen način čini dobra djela nalik je onome ko prljavu košulju pere krvlju ili mokraćom, pa košulja tako biva još prljavija."

Abdullah Mehdi pričao je: „Sufjan mi reče: 'Okreni me licem prema tlu, jer smrtni čas mi se primakao. Učinih tako i otiđoh okupiti ljude, ali njegovi muridi počeše sami dolaziti. 'Kako ste znali da umire?' upitah, a oni rekoše: 'U snu nam je rečeno da se spremimo za Sufjanovu dženazu.'"

*** ***

Ibn Semmak rekao je na samrti: „Bože moj, Ti znaš da su mi, i kad sam griješio, bili dragi oni koji su Tebi pokorni, pa učini tu ljubav mojom iskupninom."

Ibn Semmak se nikad nije ženio. „Zašto se ne oženiš?, pitali su ga, a on reče: „Nemam snage da se nosim s dva šejtana." „Kako to misliš? , upitaše. On kaza: „Ja imam svog, a žena svog šejtana, pa ne bih mogao izaći na kraj s obadva."

*** ***

Prenosi se da je Ahmed Harb imao komšiju vatropoklonika po imenu Behram. Taj čovjek bavio se trgovinom. Drumski razbojnici jednom opljačkaše karavan u koji je on uložio svoj novac, pa Behramu tako propade znatan imetak. Kad šejh Ahmed ču za to, sazva svoje muride i reče: „Našem komšiji desilo se to što se desilo, pa bismo trebali otići kod njeg i pokazati mu da saosjećamo s njim. Iako je vatropoklonik, on je naš komšija." Ustadoše i otiđoše Behramovoj kući. Behram ih lijepo dočeka, ukaza im svako poštovanje i poljubi rukav šejhovog ogrtača. Mislio je da su došli kod njeg da bi nešto pojeli. Šejh Ahmed mu reče: „Nismo došli kod tebe da bismo jeli. Čuli smo da ti je propao imetak, pa smo ti došli reći da saosjećamo s tobom." Behram reče: „Sve što je krhko naposljetku tako završi. Ipak, tri su stvari zbog kojih moram biti zahvalan. Prvo, dobro je da su drugi ukrali od mene, a da ja nisam pokrao nekoga. Drugo, ukradeno mi je pola imetka, ali pola mi je ostalo. I treće, moja vjera uvijek ostaje uz mene, a ovaj svijet ionako prolazi." Ahmedu se te riječi veoma svidješe, pa reče: „Zapišite ovo, jer ovo što kaza miriše mudrošću." A onda šejh upita: „O Behrame, zašto štuješ vatru?" On odgovori: „Zato da sutra bude uz mene i ne sprži me. Čitav život je štujem kako bi me ona odvela Bogu." Šejh mu reče: „Strašno griješiš, jer vatra je slaba i od nje ne možeš ništa očekivati. U zabludi si ako računaš na nju. Prospe li dijete malo vode na vatru, ugasit će je. Kako ti može pomoći neko ko je tako slab? Ona se ne može odbraniti ako je neko hoće zatrpati zemljom, pa kako bi, onda, tebe odbranila? Dalje, ona prži sve što u nju baciš i ne razlikuje dobro od lošeg. Ti vatru štuješ sedamdeset godina, a ja je nikad nisam štovao, ali stavimo li ruku u nju, obojicu će jednako opeći i tebe neće nimalo poštedjeti." Behramu se ove riječi dotakoše srca, pa on reče: „Pitat ću te četiri stvari, pa ću postati musliman ukoliko me tvoji odgovori zadovolje." „Pitaj", reče šejh. Onda Behram upita: „Zašto je Bog stvorio čovjeka? Kad ga je već stvorio, zašto mu On daje opskrbu? Kad mu već daje opskrbu, zašto je odredio da čovjek umire? A ako već umiremo, zašto nas proživljava?" Ahmed odgovori: „Stvorio nas je zato da bi Ga ljudi upoznali. Daje nam opskrbu zato da bi Ga prepoznali kao Opskrbitelja. Usmrti nas zato da bismo upoznali Njegovu srdžbu, a oživljava zato da bismo Ga prepoznali kao Moćnog." Čuvši to, Behram izgovori šehadet. Tad šejh vrisnu i pade u nesvijest. „Šta ti bi?", upitaše ga kad dođe sebi. On reče: „Onog trena kad Behram izgovori šehadet, u srcu začuh

glas: 'O Ahmede, Behram je nakon sedamdeset godina uzvjerovao. Tebi smo dali da sedamdeset godina budeš musliman, e da bismo vidjeli kakva će biti tvoja konačnica."

Ahmed Harb rekao je: „Kad bih znao ko me mrzi, ko me ogovara i ko o meni loše govori, darovao bih ga zlatom i srebrom. Takav čovjek radi za mene, pa je red i da bude plaćen."

*** ***

Amr Lejs jednom se razbolje tako da mu nijedan liječnik nije mogao pomoći. „Ovdje bi samo dova mogla pomoći, rekoše, a neko kaza: „Dova Sehla ibn Abdullaha biva uslišana." Pozvaše Sehla i on dođe. Sjede pokraj Amra i reče mu: „Dova biva uslišana onda kad čovjek učini tevbu, a ti u tamnici držiš nevine ljude. Sve ih pusti i učini tevbu." Amr ga posluša. Sehl onda reče: „O Gospodaru, kao što si mu pokazao kako je njegova oholost prema Tebi ništavna, tako mu pokaži kolika je čast u mojoj pokornosti Tebi, pa ogrni njegovo tijelo odjećom zdravlja kao što si njegovu unutarnjost ogrnuo odjećom kajanja." Sehl prouči tu dovu i Amr odmah ozdravi. Amr ponudi Sehlu mnogo zlata, ali Sehl ništa ne uze i ode s dvora. Jedan njegov murid reče mu: „Zar ne bi bilo bolje da si uzeo taj novac? Mogli smo njime vratiti naše dugove." „Zanima te zlato?, upita Sehl, pa reče: „Onda gledaj!" Odjednom se sav pijesak u pustinji pretvori u zlato, a kamenje u rubine. Šejh tad kaza: „Zašto bi neko kome je Bog podario ovakvo stanje uzimao nešto od stvorenja?"

Prenosi se da bi, čuvši muziku, Sehl zapadao u stanje posebne opijenosti, pa bi u tom stanju ostao dvadeset pet dana. Za to vrijeme ništa ne bi jeo. Grupa knjiške uleme upita ga jednom o tom stanju, a on im reče: „Ne pitajte me, jer vi se onim što bih vam u ovakvom stanju rekao ne biste mogli nimalo okoristiti."

Sehl ispriča jednom svom muridu: „U Basri ima jedan pekar koji je na stupnju valija." Murid se odmah zaputi u Basru i nađe pekaru tog čovjeka. Poviri kroz prozor i vidje pekara da, kako je to običaj, držeći krpe u rukama barata oko pećnice. Murid pomisli: „Da je na stupnju valija ne bi se pazio vatre. Onda uđe unutra i nazva selam, a pekar mu odmah reče: „Ništa me ne pitaj, jer odmah si mi prišao s lošim preduvjerenjem, tako da od mojih riječi ne možeš imati koristi."

Sehl ibn Abdullah rekao je: „Ishrana iskrenih jeste jesti jednom dnevno."

Sehl je rekao: „Sitost je glava svakog zla."

Sehl je rekao: „Postoje tri vrste ljudi: jedni se zarad Boga bore protiv sebe, drugi se zarad Boga bore protiv drugih ljudi, a treći se zarad sebe bore protiv Boga, pa govore: 'Zašto si odredio da se desi ono što se meni ne sviđa? Zašto se sa mnom nisi posavjetovao kad si određivao sudbinu?'"

Sehl ibn Abdullah rekao je: „Čovjek koji vlastitom voljom ne robuje Bogu, robovat će mimo svoje volje drugim ljudima."

Sehl je rekao: „Da nema nevolje ne bi bilo puta ka Bogu."

Sehl je rekao: „Tri su vrste učenjaka. Postoje učenjaci vanjštine i oni svoje znanje prenose ljudima vanjštine. Postoje učenjaci unutarnjosti i oni svoje znanje prenose onima za koje ono jeste. Postoji i oni čije znanje pripada samo Bogu i oni svoje znanje nikom ne govore."

Sehl ibn Abdullah rekao je: „Naša stvar počiva na šestero: pridržavanju Knjige Božije, slijeđenju Poslanikovog, mir neka je na nj, sunneta, ishrani halalom, ne uznemiravanju drugih ljudi makar oni tebe uznemiravali, čuvanju od grijeha i poštivanju prava drugih."

Sehl je rekao: „Dvije stvari upropaste čovjeka: častoljublje i strah od siromaštva."

Sehl je rekao: „Ne prođe dan da Bog ne kaže: 'Robe moj, postupaš nepravedno. Podsjećam te na Sebe, a ti Me zaboravljaš, zovem te Sebi, a ti se zapućuješ drugome, Ja odvraćam nesreću od tebe, a ti istrajavaš na grijesima. O sine Ademov, kakvu ćeš ispriku imati sutra na Danu sudnjem?!'"

Sehl je rekao: „Srce ne može oživjeti dok jastvo ne umre."

Sehl reče: „Ko ovlada svojom dušom dopadat će se drugim ljudima, pa će i njima ovladati."

Sehl je rekao: „Strah je muškarac, a nada je žena; čedo to dvoje jeste vjera."

Sehl je rekao: „Strah i nada ne mogu se naći u srcu u kome ima oholosti."

Sehl ibn Abdullah kaže: „Tvoja ispravnost leži u četvero: gladovanju, noćnom bdijenju, osamljenosti i ćutanju."

Sehl je imao četiri stotine murida. Na samrti, oni ga upitaše: „Ko će te naslijediti i ko će nam govoriti umjesto tebe?" U gradu je živio jedan vatropoklonik po imenu Šadidel. Šejh otvori oči i reče: „Na moje mjesto neka zasjedne Šadidel." Muridi se uskomešaše i rekoše: „Zar je šejh izgubio pamet?! Pored četiri stotine svojih murida vjernika, on na svoje mjesto postavlja vatropoklonika!" „Smirite svoju strast i zovnite mi Šadidela", reče im šejh. Šadidel dođe i šejh mu reče: „Treći dan po mojoj smrti popenji se na minber i govori ljudima umjesto mene. To reče i ispusti dušu.

Trećeg dana nakon šejhove smrti ljudi se okupiše u džamiji. Šadidel se pope na minber, a ljudi su ga u čudu gledali, misleći: „Ovo je za nepovjerovati, vatropoklonik, s njihovom kapom na glavi i zunarom oko pasa, treba da nam govori u džamiji." Šadidel reče: „Vaš predvodnik poslao me k vama, rekavši mi: 'O Šadidele, zar nije vrijeme da skineš zunar vatropoklonika?' I ja ga sad skidam." Uze nož i ispara svoj zunar, skide kapu s glave i izgovori šehadet. Onda reče: „Vaš šejh mi je rekao da vam prenesem ovo: 'Ako hoćete vidjeti me na Danu sudnjem, budite toliko hrabri da poskidate zunare koji su u vama.'" Šadidel to reče, a ljudi se postidješe i počeše plakati.

*** ***

Ahmed Hadrevija Belhi pričao je: „U ramazanu siromah pozva imućnika na iftar. Imućnik dođe, pa ga siromah počasti suhim hljebom. Kad se vrati kući, imućnik posla siromahu na dar mjericu zlata. Siromah mu vrati zlato i reče: „Ovo pošalji nekom ko je poput tebe, a ja svoje siromaštvo ne bih prodao za oba svijeta."

Prenosi se da lopov jednom uđe u kuću Ahmeda Hadrevije, sve pretraži, ali ništa ne nađe. Krenu izaći, kad mu Ahmed reče: „O mladiću, uzmi vrč, donesi vode, pa uzmi abdest. Klanjat ćemo skupa dok neko ne dođe i donese mi nešto što bih ti mogao dati. Neću da se praznih ruku vratiš od mene." Lopov zaista uradi kako mu je rečeno. Ujutro dođe čovjek i donese šejhu pedeset dinara. Šejh to

pruži lopovu, rekavši: „Uzmi, ovo ti je naknada za sinoćnji namaz." Tad lopov sav uzdrhta, zaplaka i reče: „Doista bijah zalutao. Jednu večer radio sam za Boga, pa me ovako počastio." Odbi uzeti novac, učini tevbu i postade šejhov murid.

Ahmedu Hadreviji dođe neki čovjek i reče: „Siromah sam i teško živim. Pouči me kako da se izbavim iz ovog stanja." Šejh mu reče: „Napiši na papiriće sve poslove kojima se ljudi bave, pa mi to donesi." Čovjek učini tako, dođe kod šejha, a on sve papiriće sasu u ćup i izvuče jedan. Na njemu je pisalo: „Pljačka." „Ti moraš postati pljačkaš", reče šejh ovom čovjeku. Čovjek se začudi, ali reče: „Ako šejh tako kaže, onda mi nije druge." Pridruži se, tako, grupi drumskih razbojnika i reče im: „Ja nemam iskustva u ovom poslu. Uputite me šta mi je činiti?" Oni mu rekoše: „Glavni uvjet u ovom poslu je da radiš što ti bude naređeno." „Uredu, slušat ću šta mi kažete", složi se ovaj. Jednom presretoše neki karavan, kod jednog trgovca nađoše mnogo novca, pa novajliji među razbojnicima rekoše: „Ubij ovog čovjeka!" Ovaj se kolebao, govoreći sebi: „Vođa razbojnika dosad je prolio mnogo nevine krvi. Bolje da ubijem njega nego ovog trgovca." Razbojnici vidješe da se koleba, pa rekoše: „Učini kako ti je naređeno ili odlazi od nas." Čovjek pomisli: „Ako se moram pokoravati nečijem naređenju, bolje da se pokoravam naredbi Božijoj, a ne naredbi ovih razbojnika." Poteže sablju i odrubi glavu vođi pljačkaša. Vidjevši to, ostali razbojnici se razbježaše. Trgovac se tako spasi, pa onog siromaha bogato darova. Dade mu onoliko koliko mu je trebalo da započne vlastiti posao.

Ahmed Hadrevija rekao je: „Najbliži Bogu je onaj čija je ćud najljepša."

*** ***

Ebu Turab Nehšebi upita Ebu Abbasa: „Šta tvoji muridi misle o kerametima kojima su evlije obdarene?" „Malo je među njima onih koji vjeruju u to", odgovori Ebu Abbas. Ebu Turab tad kaza: „Onaj ko u to ne vjeruje je kafir."

Ebu Turab je rekao: „Pazi na svoje misli, jer dobra pomisao osnov je svakog dobra. Iz dobre pomisli proizađe dobro djelo."

Neki imućnik upita Ebu Turaba: „Treba li ti nešto od mene?" , a Ebu Turab mu reče: „A šta bi to meni trebalo od tebe i tebi sličnih? Ta, ja ni od Boga ništa ne ištem."

*** ***

Ibn Muaz posla nekom svom prijatelju pismo u kome je stajalo: „Ovaj svijet je san, a onaj svijet je java. Kad čovjek sanja da plače, to se tumači tako da će mu se na javi dogoditi nešto radosno i da će se smijati. Plači u snu ovog svijeta, e da bi se na javi onog svijeta radovao i veselio."

Jahja ibn Muaz rekao je: „Jedan grijeh nakon tevbe gori je nego sedamdeset grijehova prije tevbe."

Ibn Muaz reče: „Čudim se onome ko se kloni hrane bojeći se bolesti, a ne kloni se grijeha bojeći se polaganja računa."

Jahja ibn Muaz rekao je: „Ovaj svijet je šejtansko vino. Ko se njime opije, otrijeznit će se tek na Danu sudnjem kad ga vojske Božije budu stavljale na muke."

Jahja ibn Muaz rekao je: „Nema većih patnji od dvije koje u smrti snađu imućnika.“ „Koje su to?“, upitaše ga, pa kaza: „Prva je ta što shvati da se mora odvojiti od imetka koji je gomilao, a druga nastupi onda kad bude upitan da objasni kako je stekao svaki dinar svog imetka.“

Ibn Muaz je rekao: „Kad murid počne mnogo jesti, meleki ga napuste. Onog ko se oda prežderavanju brzo će spržiti vatra strasti.“

Ibn Muaz je rekao: „Tri su znaka iskrene tevbe: malo jesti, a mnogo postiti, malo spavati, a mnogo klanjati i malo pričati, a mnogo zikriti.“

„Kako mogu znati je li Bog zadovoljan mnome?“, upita neko Ibn Muaza. On odgovori: „Ako si ti zadovoljan Njime, onda je i On zadovoljan tobom.“

Prenosi se da se Jahja ibn Muaz u svom gradu zadužio sto hiljada dirhema. Sav taj novac podijelio je hadžijama, gazijama, sirotinji, učenjacima i sufijama. Kad dođe vrijeme vraćanja dugova, Jahja se zabrinu. Noć uoči petka usni Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj, i on mu reče: „O Jahja, ne žalosti se, jer tvoja žalost i mene rastuži. Ustani i idi u Horasan. Jedna žena tamo čuva za tebe tristo hiljada dirhema.“ „Poslaniče Božiji, u koji grad da idem i ko je ta žena?“, upita Jahja. Poslanik reče: „Idi od grada do grada i govori ljudima, jer tvoje riječi liječe srca. Ja ću doći u san toj ženi isto kao što sam tebi došao.“

Jahja, onda, otiđe u Nišabur i tamo ga odmah ispeše na minber i zatražiše da govori. Jahja reče ljudima: „Usnio sam Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj, i on mi reče da me novac koji sam dužan čeka kod jedne osobe. Zadužio sam se sto hiljada dirhema u srebru, tako da vam ne mogu govoriti kao nekad dok ne vratim taj dug.“ „Ja ću ti dati pedeset hiljada dirhema“, reče jedan čovjek, a drugi kaza: „I ja ću ti dati četrdeset hiljada.“ Jahja to odbi, rekavši: „Poslanik je rekao da se radi o jednoj osobi.“ Onda održa ljudima predavanje, pa sedam ljudi umrije slušajući ga. Pošto u Nišaburu ne nađe ženu koja mu je trebala dati novac, Jahja otiđe u Belh. U Belhu održa predavanje, pa mu jedan imućnik sklon dervišima darova sto hiljada dirhema. Jahja krenu dalje, ali ga na putu presretoše drumski razbojnici i oteše mu onaj novac. Šejh onda otiđe u Merv, a odatle u Herat. Kćerka emira Herata dođe na njegovo predavanje. Poslije predavanja, posla po slugi ovakvu poruku šejhu: „O šejhu, ne brini više za svoj dug. One noći kad Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj, dođe tebi u san, posjetio je i mene. Pitala sam Poslanika da li treba da te potražim, ali on reče da ćeš ti doći ovamo. Kad sam se udala, otac mi je darovao mnogo zlata i srebra. Imam sto hiljada dirhema u srebru i taj ću novac tebi pokloniti. Tražim od tebe samo jedno: još četiri dana drži predavanja ovdje.“ Jahja je četiri dana držao predavanja u Heratu, a onda se, s tristo hiljada dirhema i sedam kamila, zaputi u Belhem. S njim bijaše i njegov sin, koji mu reče: „Ostavi nešto i za nas, ne moraš sve podijeliti sirotinji.“ Ujutro, dok je Jahja klanjao, baš u trenutku kad je bio na sedždi, neko priđe i udari ga žestoko kamenom u glavu. Jahja samo reče: „Vratite novac onima kojima sam dužan“, i izdahnu. Sufije ga odnesoše u Nišabur i ondje sahraniše na Muamerovom groblju.“

*** ***

Džunejd jednom reče Ibn Hafsu Haddadu: „Plemenitost je za mene ne vidjeti dobro koje učiniš i ne reći: 'Ja sam to uradio.'“ Ibn Hafs kaza: „To je lijepo, ali za mene je plemenitost postupati pravedno, a ne tražiti da se prema tebi pravedno postupa.“

Prenosi se da je Ebu Hafs imao jednog naročito pristojnog murida. Ebu Hafs reče Džunejdu: „Ovaj mladić je deset godina kod mene. Na našem Putu potrošio je sedamnaest hiljada dinara, a onda je pozajmio još sedamnaest hiljada, pa je i taj novac potrošio. Ipak, još uvijek me se toliko stidi da mi se nikad dosad nije obratio."

*** ***

Hamdun Kassar rekao je: „Ko god za sebe misli da je išta bolji od Faraona, ispoljava golemu oholost:'

„Ko je pravi rob Božiji?, pitali su Hamduna, a on reče: „Onaj ko robuje Bogu, a mrzi da drugi njemu robuju."

Hamdun Kassar rekao je: „Iblisa i njegove prijatelje najviše veseli troje: kad vjernik ubije vjernika, kad čovjek umre kao nevjernik i kad se čovjek plaši siromaštva."

Kad se Hamdun razbolje, rekoše mu: „Daj neki savjet svojoj djeci, a on reče: „Nije me strah njihovog siromaštva, već se plašim da ne postanu imućni."

*** ***

Mensur ibn Ammar držao je predavanje, pa mu neko pruži papirić na kome su bili napisani stihovi:

Onaj što druge zove Bogu, a sam se u Nj ne uzda,
liječnik je što tuđe bolesti liječi, a svoju ne može da obuzda

Mensur to pročita, pa reče: „O čovječe, ti zbog sebe radi onako kako ti kažem. Moje znanje i ono što pričam tebi će koristiti, a moji grijesi i mahane neće tebi naštetiti."

*** ***

Ahmed ibn Asim Intaki rekao je: „Ako hoćeš očuvati srce zdravim, pomozi mu tako što ćeš paziti na svoj jezik."

Ahmed Intaki rekao je: „Iskrenost znači činiti dobro bez želje da te po tome spominju i zbog toga veličaju. Nagradu za dobro koje činiš očekuj samo od Boga."

Ahmed Intaki rekao je: „Ono dana što ti je od života preostalo smatraj najvećim imetkom, pa nastoj vrijeme koje je pred tobom iskoristiti za činjenje dobrih djela, e da bi ti bili oprošteni grijesi koje si počinio u vremenu koje ti je prošlo."

*** ***

Ebu Seid Harraz kaže: „Vidjeh u snu Iblisa, pa uzeh štap da ga potjeram. Tad začuh glas: 'On se ne plaši štapa, već svjetla u srcu.'"

*** ***

Ebul-Hasan Nursi svakog bi jutra odlazio u svoj dućan. Ponio bi od kuće nekoliko pogačica, usput bi ih podijelio u sadaku, pa bi svratio u džamiju i klanjao. Onda bi došao u svoj dućan. Ukućani su mislili da jede u dućanu, a njegovi šegrti mislili bi da je jeo kod kuće. Dvadeset godina radio je tako i niko nije znao da on posti."

*** ***

Ebu Amr pričao je: „Jedno vrijeme odlazio sam na predavanja Ebu Osmana Hirija. Onda se odah griješnom životu, pa više nisam dolazio na predavanja. Kad bih vidio Ebu Osmana, od stida sam se krio. Jednom se slučajno susretoh s njim, a on mi reče: 'O sinak, ne sjedi sa svojim neprijateljima, osim ako si čist od grijeha. Jer, oni jedva čekaju da vide tvoje mahane. Raduju se tvojim greškama i žalosti ih tvoje dobro. Ako već griješiš, dođi k nama. Ćutat ćemo o tvojim grijesima i tvoji neprijatelji neće znati za njih.'"

*** ***

Neko reče Ebu Osmanu: „Jezikom spominjem Boga, ali srce mi u tome ne učestvuje. Šta mi je činiti?" On mu odgovori: „Budi zahvalan što ti je makar jedan organ pokoran Gospodaru. Nastavi tako, a nadati se da će se i srce pridružiti jeziku."

Ebu Osman reče: „Prosti puk zahvaljuje Bogu na hrani i odjeći koje im dariva, a duhovna elita zahvaljuje mu na višim smislovima koji silaze u njihova srca."

*** ***

Ljudi jednom dođoše kod Ibn Ataa i vidješe da je pod u njegovoj sobi potpuno mokar. „Od čega je ovo?", upitaše, a on reče: „Sjetio sam se nečeg, pa sam toliko plakao da sam pokvasio cijelu sobu." „O čemu se radi?", upitaše ljudi, pa Ibn Ata kaza: „U djetinjstvu sam ukrao od jednog komšije goluba. Sjetih se toga i osjetih grižnju savjesti. Podijelio sam hiljadu srebrenih dirhema sadake, ali srce mi se ne smiri. Onda plakah toliko da smokrih cijelu sobu."

Prenosi se da je Ibn Ata imao deset sinova. Pođe jednom s njima na put. Napadoše ih drumski razbojnici i počeše ubijati njegove sinove. Ibn Ata je sve to posmatrao, ništa ne govoreći. Kako bi mu koji sin ginuo, Ibn Ata bi pogledao u nebo i osmjehnuo se. Razbojnici mu poubijaše sve sinove osim jednog. Kad i ovog opkoliše, mladić pogleda oca i reče: „Baš si bezosjećajan otac! Sinovi ti ginu, a ti ćutiš i osmjehuješ se." Ibn Ata mu odgovori: „Živote očev, Onome Ko vam ovo čini niko se ne može suprotstaviti. On vidi šta se dešava, pa vas može spasiti ako hoće." Kad vođa razbojnika to ču, reče: „O starče, da si prije to rekao, nijednog ti sina ne bih ubio."

Ibn Ata rekao je: „Onaj ko dvadeset godina živi razvratno, ali učini nešto u korist svog brata, bolji je od onog ko šezdeset godina čini ibadet tražeći u tom samo korist za sebe."

„Hoću se povući iz svijeta", reče neko Ibn Atau. „A kako bi mogao živjeti odvojen od ljudi?", reče mu Ibn Ata. „Šta, onda, da radim?", upita ovaj, a Ibn Ata kaza: „Vanjštinom se druži s ljudima, a unutarnjošću s Istinitim."

*** ***

Neko od Ibn Džellaa zatraži da govori o siromaštvu, ali on ništa ne reče, izađe napolje, pa se nakon izvjesnog vremena vrati. „Šta je ovo značilo?, upita ovaj. Ibn Džella odgovori: „Imao sam četiri bakrena novčića, pa otiđoh to podijeliti u sadaku. Bilo me stid da pričam o siromaštvu dok je taj novac kod mene.“

*** ***

Šibli priča: „Upitah Jusufa Asbata: 'Šta je prava skrušenost?' On reče: 'Smatrati da je svako koga sretneš kad izađeš iz kuće bolji od tebe.'“

*** ***

Ebu Muhammed Murtaš jednom reče: „Trinaest puta išao sam na hadž, ali nijedan moj hadž nije valjan.“ „Kako to znaš?“, upitaše ga, a on reče: „Moja majka zatraži od mene da joj donesem čašu vode, a meni je bilo mrsko da ustajem. Tad shvatih da je svaki moj hadž bio ništavan.“

Ebu Muhammedu Murtašu neko reče: „Taj i taj hoda po vodi, a on kaza: „Bolje ti je da ti Bog pomogne da se suprotstaviš svojim strastima već da hodaš po vodi ili letiš zrakom.“

„Čime se stječe ljubav Božija?, upitaše Ebu Muhammeda. On odgovori: „Time što nećeš voljeti ono što On ne voli, a to je ovaj svijet.“

Ebu Muhammed Murtaš rekao je: „Tesawuf je lijepa ćud.“

*** ***

Ebu Abdullah Muhammed ibn Fadl rekao je: „Na četiri načina čovjek napusti islam: ne postupa po onom što zna, radi ono što ne poznaje, ne traži da sazna ono što ne zna i brani drugim ljudima da saznaju.“

*** ***

Ebul-Hasan Bušendži bijaše krajnje skrušen. Jednom mu pade na um: „Trebao bih ovu košulju sa sebe dati tom i tom siromahu.“ Pozva odmah svog slugu i reče mu: „Uzmi ovu košulju i nosi je tom i tom čovjeku.“ „O šejhu, sad imam mnogo posla. Daj mu je sam kad pođeš u grad“, reče sluga. Šejh kaza: „Nosi je odmah, jer strah me da šejtan ne nađe put do mene, pa ohladi ovu namjeru u mom srcu.“

Ebul-Hasana Bušendžija upitaše o tesavvufu, pa on reče: „Danas postoji samo ime, ali nema onog što ono označava, dok je nekad postojala njegova zbilja, a nije bilo imena.“

Neko zamoli Ebul-Hasana da prouči dovu za nj. On kaza: „Bog neka te čuva od tvog vlastitog zla.“

Neki derviš dođe na kabur Ebul-Hasana Bušendžija i zatraži od Boga neko ovosvjetsko dobro. Navečer usni Ebul-Hasana i on mu reče: „O dervišu, kad dođeš na moj kabur, ne traži ovaj svijet. Ako ti treba nešto od ovog svijeta, idi na grobove vladara i moli za to. Očisti srce od oba svijeta kad dođeš na moj kabur.“

*** ***

Kad Ebu Ali Tirmizi bijaše mladić, u njegovom gradu nije bilo nikoga kod koga bi mogao stjecati znanje. S dvojicom svojih drugova dogovori se da se, tražeći nauku, zapute u svijet. Reče majci šta je odlučio, a ona se rastuži i kaza: „Živote majčin, ja sam slaba i sama. Imam samo tebe i nemam s kim ostati. Bit ću ovdje sama i bespomoćna.“ Ebu Ali riješi da ostane, a ona dva njegova prijatelja odoše u svijet. Jednom je sjedio u groblju i plakao: „Ja ostadoh neuk i neupućen, a moji će se prijatelji vratiti puni znanja.“

Odjednom odnekud dođe starac svijetla lica i upita ga: „O sinak, zašto plačeš?“ Ebu Ali mu sve ispriča, pa starac reče: „Hoćeš li da te ja svaki dan podučavam, pa ćeš brzo po znanju preteći svoje drugove?“ „Hoću“, odgovori Ebu Ali. Tako ga je starac učio tri godine, a naposljetku mu se predstavi i reče: „Ja sam Hidr, a ovo ti je bila nagrada jer si se potrudio da tvoj roditelj bude tobom zadovoljan.“

Ebu Bekr Verrak pričao je: „Svake nedjelje hazreti Hidr dolazio je kod Ebu Alija Tirmizija, pa bi o nečemu razgovarali.“

Ebu Ali Tirmizi rekao je: „Svako bježi od onog čega se plaši, samo se čovjek koji se boji Boga sklanja Njemu.“

Ebu Ali kaže: „Onome kome je vjera cilj sva ovosvjetska djela bivaju obojena vjerom.“

Ebu Ali Tirmizi rekao je: „Htio bi spoznati Boga, a ne odreći se svoje duše? Ta, duša ne poznaje samu sebe, niti se u stanju spoznati. Kako bi, onda, ona mogla spoznati Boga?“

Ebu Ali Tirmizi rekao je: „Dosta čovjeku ta mahana da ga uglavnom raduje ono što mu šteti.“

*** ***

Sinčić Ebu Bekra Verraka jednom se vrati iz škole blijed i drhteći. „Šta ti je?“ upita ga Ebu Verrak, a dijete reče: „Učitelj nas danas nauči ajet u kome Bog kaže: 'Kako ćete se, ako ostanete nevjernici, sačuvati Dana koji će djecu sijedom učiniti' pa sam zato ovakav.'“ Dijete se razbolje i uskoro umrije. Njegov otac gorko je plakao, govoreći: „O Ebu Bekre, tvoje dijete umrije zato što je čulo jedan ajet, a ti si toliko puta proučio čitav Kur'an, ali to na tebe nije utjecalo.“

Ebu Bekr Verrak rekao je: „Među ljudima postoje vladari, učenjaci i sirotinja. Kad se vladari iskvare, narod teško živi. Kad se učenjaci iskvare, vjera među narodom bude nakazna. Kad se sirotinja iskvari, nestane čestitosti.“

Ebu Bekr Verrak reče: „Kad si među pametnima, ukaži im poštovanje. Kad si među isposnicima, lijepo se ophodi prema njima. Kad si među neznalicama, imaj strpljenja.“

Ebu Bekr Verrak rekao je: „Osnov čovjeka su voda i zemlja. Pri odgoju čovjeka u kome preovladava voda budi nježan i ljubazan, jer nećeš postići cilj budeš li grub prema takvom. Kad odgajaš onog u kome preovladava zemlja, moraš biti strog i nepopustljiv.“

Ebu Bekr Verrak kazao je: „Nakon Božijih poslanika slijede mudraci. Mudrost dolazi odmah poslije poslanstva, a mudar čovjek prepoznaje se po tome što uglavnom ćuti i govori samo kad je to neophodno.“

Pošto Ebu Bekr Verrak umrije, neko ga usni plačnog i blijedog. „Jesi li dobro?“, upita ovaj, a on reče: „Ne mogu biti dobro, jer nakon mene su u ovo groblje sahranili deset ljudi, a nijedan nije umro kao musliman.“

*** ***

Abdullah Munasil rekao je: „Najbolji tvoji trenuci jesu oni u kojima si slobodan od spletki i zavođenja tvoje duše, pa na ljude gledaš bez loših primisli.“

Abdullah Munasil kaže: „Lijepo ponašanje potrebnije nam je nego mnogo znanja.“

Abdullah Munasil rekao je: „Nema vrline u siromaštvu koje nije nužno.“

Abdullah Munasil reče: „Zbilja siromaštva jeste odbaciti i ovaj i budući svijet, pa tražiti Gospodara oba svijeta.“

*** ***

Ali Sehl Isfahani kaže: „Onaj ko misli da je blizak Bogu ustvari je daleko od Njega. Kad se na nebu ukaže Sunce, djetetu se čini da ga može rukom dohvatiti. Podigne ruku prema Suncu i pogleda u nj, a ono ga zaslijepi tako da ništa ne vidi.“

*** ***

Hajr Nessadž rekao je: „Čovjek je upotpunio svoje djelo onda kad u svemu što čini vidi nedostatnost ili svoju krivicu.“

*** ***

Ebu Hajr Akta rekao je: „Srce se ne može očistiti dok svaka tvoja namjera ne bude iskrena, a tijelo se ne može očistiti osim druženjem s dobrima.“

*** ***

Ebu Hamza Horasani kaže: „S Bogom se zbližio onaj ko se grozi svog jastva.“

*** ***

Abdullah Turugbedi sjedio je jednom sa svojim muridima, kad javiše da se Husein ibn Mensur Halladž vraća iz Kašmira. Abdullah reče svojim muridima: „Dolazi mladić divnih osobina, pa izađite pred njeg.“ Muridi poslušaše i vidješe Huseina odjevenog u crno, a u rukama je nosio dva psića. Uđe kod šejha, pa ga šejh dočeka i ustupi mu svoje mjesto. Husein sjede za trpezu i stavi pse pored sebe. Jeo je i pritom hranio pse. Muridima se to ne svidje. Pošto Husein ode, rekoše šejhu: „O šejhu, šta je ovo?!

Doveo je pse za trepezu, a ti si nas poslao da dočekamo takvog čovjeka!“ Šejh na to kaza: „Da, njegovi psi su njemu poslušni. Idu za njim i čine kako im kaže. Međutim, u svakom od nas čuči pas, a mi slijedimo tog psa i činimo kako nam on kaže. Velika je razlika između onog ko slijedi psa i onog koga pas slijedi. Ove njegove pse može se vidjeti, a vaši psi sakriveni su duboko u vama. Vaše druženje s psom hiljadu puta gore je od njegovog.“

*** ***

Ibn Hafif pričao je: „Kad bijah mladić, neki siromah jednom primijeti da sam izgladnio, pa me odvede svojoj kući. Skuha meso i dade mi da jedem, ali meso je tako gadno mirisalo da mi se gadilo. Koliko god me nutkao, nisam to htio jesti. Siromah primijeti moje gađenje i postidje se. Domalo, pođoh na put. U pustinji smo zalutali, pa toliko izgladnjesmo lutajući pustinjom da smo naposljetku bili prinuđeni zaklati psa i nahraniti se njime. I meni dadoše zalogaj psećeg mesa. Stavivši ga u usta, sjetih se onog siromaha i rekoh sebi: 'Ovako prođe onaj ko postidi siromaha. Učinih tad tevbu i, čim smo se vratili u grad, otiđoh kod siromaha i izvinuh mu se.'“

Ibn Hafif pričao je: „Bijah jednom u Bizantu, pa vidjeh da donesoše mrtvo tijelo nekog njihovog isposnika. Spališe ga, pa su njegov pepeo stavljali na oči slijepcima i njime hranili bolesne. Slijepci progledaše, a bolesni ozdraviše. Čudio sam se: 'Ta, oni su zalutali, pa kako je ovo moguće?' Navečer usnih Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj, i upitah: 'Poslaniče Božiji, kako je moguće ono što vidjeh?' a on mi reče: 'Makar su oni u zabludi, ono je plod njihove iskrenosti i skrušenosti.'“

„Kad je robovanje Bogu ispravno? , upitaše Ibn Hafifa, a on reče: „Onda kad sve svoje poslove povjeriš Bogu i strpiš se u nevolji.“

*** ***

U Bagdadu bijaše neki derviš koji je i zimi i ljeti hodao u istoj košulji. „Zašto si stalno u toj košulji?“, upitaše ga jednom, a on ispriča: „Nekad sam se volio lijepo oblačiti. Jednom usnih da sam doveden u Džennet. Šetao sam Džennetom, pa ugledah grupu derviša kako sjede i nešto razgovaraju. Htjedoh im se pridružiti, ali jedan melek mi ne dopusti i reče: 'Ovi ljudi su za života imali samo jednu košulju.' Probudih se i odlučih da i ja zadržim samo jednu košulju.“

*** ***

Ebu Muhammad Džurejri kaže: „Potpunost zahvalnosti Bogu znači shvatiti da je svaka zahvalnost Njemu nedostatna.“

*** ***

Ebu Abbas Kassab rekao je: „Muhammed nije mrtav, mrtva je tvoja sposobnost da ga vidiš.“

*** ***

Ibrahim Havvas pričao je: „Pođoh jednom na put kroz pustinju, sam i pješice. U pustinji me sustiže neki mladić i povika: 'Esselamu alejkum, o šejhu!' Zastadoh i pričekah ga. Vidjeh da je kršćanin. 'Mogu li ti se pridružiti?' upita, pa nastavismo put zajedno. Putovali smo sedam dana, a osmog dana

on mi reče: 'O čisti isposniče, ja sam iscrpljen od gladi. Zaišti od Boga da nam da nešto da pojedemo.' Obratih se Bogu: 'O Bože moj, tako Ti Muhammeda, blagoslov i mir neka je na nj, ne posrami me pred nemuslimanom i daj nam kakvu hranu.' Istog časa, pred nama se stvori poslužavnik s hljebom, ribama i hurmama, te jedan vrč vode. Obojica sjedosmo i jedosmo. Prođe još sedam dana, a osmog dana ja rekoh njemu: 'O kršćanine, sad nas ti nahrani.' Mladić se osloni na štap i nešto prošaputa. Tad se pred nama stvoriše dvije tacne pune pečenja, ribe, halva, hurme i dva vrča vode. Zapanjih se. Od stida nisam mogao jesti. 'Neću jesti dok mi ovo ne objasniš', rekoh mu. Tad on reče: 'Prvo, skinut ću ovaj zunar.' Onda skide svoj zunar i izgovori šehadet, pa reče: 'Ja sam od Boga zatražio da mi udijeli zaklevši Ga tobom čija je vjera ispravna, pa smo i ovu hranu dobili posredstvom tebe.' Naposljetku dođosmo u Hidžaz, mladić se nastani ondje i živio je u Hidžazu sve do smrti.“

Ibrahim Havvas rekao je: „Petero liječi srce: učenje Kur'ana, gladovanje, noćni namaz, jutarnje dove i druženje s dobrima.“

*** ***

Ebu Ali Dekkak rekao je: „Svojstvo vlastodržaca jeste da zahtijevaju strpljenje, a sami ga nemaju.“

Ebu Ali Dekkak rekao je: „Lakše se družiti s aždahom nego sa škrtim siromahom.“

*** ***

Prenosi se da šejhu Ebul-Hasanu Harkaniju dođe neki mladić i reče: „Želim i ja nositi hrku.“ Šejh mu reče: „Upitat ću te nešto da vidim jesi li dostojan hrke.“ „Pitaj“, reče mladić. Onda šejh upita: „Odjene li muškarac ženske haljine, hoće li time postati žena?“ „Neće“, odgovori ovaj. Zatim šejh upita: „Obuče li žena mušku odjeću, hoće li time postati muškarac?“ „Neće“, odgovori mladić, pa mu šejh kaza: „Ni tebi ova hrka neće ništa pomoći ako se i bez nje muški ne držiš puta vjere.“

Šejh Harkani pričao je: „Bila jednom dvojica braće. Jedan bi po cijelu noć klanjao, a drugi bi se cijele noći brinuo o majci. Onom koji je po cijelu noć klanjao jednom u snu bi rečeno: 'Oprostili smo sve grijehe tvom bratu, pa treba da si mu poslušan.' Ovaj se začudi i reče: 'Ali, ja sam po cijelu noć zauzet službom Bogu. Kako to da ja njemu budem podređen?' Tad mu bi kazano: 'Ono što ti radiš Meni uopće ne treba, a tvoja majka je slaba i bolesna i njoj treba pomoć.'“

Dok je klanjao, šejhu Harkaniju jedne noći bi rečeno: „O Ebul-Hasane, hoćeš li da ono što znam o tebi iznesem ljudima, pa bi te oni kamenovali?“ Šejh odgovori: „O Gospodaru, hoćeš li da ja kažem ljudima kolika je Tvoja milosti i oprost, pa Ti niko više neće sedždu činiti?“

Šejh Harkani reče: „Bože moj, kamo sreće da nema ni Dženneta ni Džehennema, jer tad bi se vidjelo ko Te istinski štuje.“

Šejh Harkani rekao je: „Putevi ka Bogu ne mogu se izbrojati, onoliko ih je koliko je ljudi. Kojim god putem se zaputih, vidjeh da nisam sam na njemu. Rekoh: 'Bože, usmjeri me putem na kome nikog drugog neće biti. Onda me On upravi putem tuge.'“

Ebul-Hasan Harkani reče: „S ljudima sam sklopio mir koji se nikad ne krši, a svojoj duši objavio sam rat u kome nema primirja.“

Šejh Harkani rekao je: „Uvijek je bilo Božijih ljudi i uvijek će ih biti.“

Neki učenjak upita šejha Harkanija: „Gdje se nalaze pamet, vjera i spoznaja?“ Šejh mu reče: „Ti mi pokaži da znaš šta je to, pa ću ti reći gdje se nalaze.“ Učenjak tad zaplaka i povuče se u ugao.

Šejh Harkani rekao je: „Dok tražiš ovaj svijet, on će vladati tobom, a kad mu okreneš leđa, ti ćeš ovladati njime.“

Šejh Harkani reče: „Kao što se od tebe ne traži da namaz klanjaš prije njegovog vremena, tako ni ti ne traži da ti opskrba stigne prije već je suđeno.“

Ebul-Hasan Harkani rekao je: „Ako se pred tobom samo odškrinu vrata Njegove dobrote, niko ti na ovom svijetu neće više imati šta reći niti ćeš od koga imati šta čuti.“

Šejh Harkani rekao je: „Šejtan ne može naštetiti vjeri koliko dvojica: pohlepan učenjak i siromah bez znanja.“

Šejh Harkani rekao je: „Ako želiš sebi dobro, drži se što dalje od vlastodržaca.“

Ebul-Hasan Harkani rekao je: „Posjetiti vjernika veći je sevab nego podijeliti sto hiljada dinara sadake. Kad si u posjeti vjerniku, znaj da je Božija milost nad vama.“

„Gdje si vidio Boga?“, upitaše šejha Harkanija, a on odgovori: „Ondje gdje nisam vidio sebe.“

Šejh Harkani rekao je: „Tvoj trud je svijeća, a Bog je sunce. Kad sunce grane, svijeća više ne treba.“

Šejh Harkani reče: „Imam je onaj ko je prošao svim putevima.“

Šejh Harkani rekao je: „Da bi dosegao vječni život valja ti svakog dana hiljadu puta umrijeti i oživjeti.“

„Kamo si krenuo?“, upita Ebul-Hasan nekog čovjeka, a ovaj odgovori: „U Hidžaz.“ „A šta ćeš tamo?“, upita šejh, pa čovjek reče: „Da nađem Boga.“ Šejh na to kaza: „A zar je Horasan bez Boga, pa valja ići čak u Hidžaz da bi Ga se našlo?“

Šejh Harkani rekao je: „Izuzev vjere, rob Božiji ne može imati ništa bolje od čistog srca i jezika koji govori istinu.“

Šejh Harkani reče: „Klanjati i postiti je lijepo, ali još je ljepše iščupati iz srca taštinu, zlobu i pohlepu.“

Šejh Harkani kaza: „Naš put jeste put bezbrižnika, luđaka i pijanaca. Naša bezbrižnost, ludilo i pijanstvo cijenjeni su kod Boga.“

Šejh Harkani rekao je: „Valja ti sresti hiljadu ljudi ovog svijeta dok ne sretneš jednog čovjeka onog svijeta, i valja ti popiti hiljadu čaša gorčine dok ne popiješ jednu čašu slasti.“

Šejh Harkani rekao je: „Život je u smrti, osvjedočenje je u smrti, čistota je u smrti, opstanak je u smrti. Kad se Istiniti pojavi, ništa drugo ne preostaje.“

Ebul-Hasan Harkani reče: „Onaj ko klanja i posti blizak je ljudima, a onaj ko razmišlja blizak je Bogu.“

Šejh Harkani rekao je: „Vidjeh one koji se bave tumačenjem Kur'ana, ali vitezovi duha bave se tumačenjem sebe.“

„Po čemu se prepoznaje plemenit čovjek?“, upitaše šejha Harkanija, a on reče: „Po tome što takav, ako Bog njegovom bratu pokloni hiljadu dobara, a njemu samo jedno, i ono jedno svoje pokloni svom bratu.“

„Bojiš li se smrti? , upita neko šejha Harkanija, a on odgovori: „Kako bi se mrtvac bojao smrti?“

Šejh Harkani reče: „Vjerniku je svugdje džamija, svaki dan mu je petak, a svaki mjesec ramazan.“

*** ***

Ebu Bekr Sejdelani rekao je: „Nema života bez smrti jastva, život srca je u smrti jastva.“

Kad šejh Sejdelani umrije, njegovi muridi postaviše nad kaburom ploču na kojoj je pisalo njegovo ime. No, jedne noći neko ukrade tu ploču s kabura. Postaviše novu, ali na redne noći i nje nestade. Ploče na drugim kaburima ostale su netaknute. Muridi to ispričaše Ebu Aliju Dekkaku, pa on reče: „Šejh je odabrao da na ovom svijetu ostane nepoznat. Vi biste sad da to pokvarite, ali vam Bog ne dopušta.“

*** ***

Ebu Bekr Vasiti svrati jednom u bolnicu. Vidje nekog luđaka u okovima kako veselo pjevuši i podvriskiva. „Čemu ta razdraganost kad su ti noge u lancima?“, upita Vasiti, a ovaj reče: „Neznalico, ta lanci su mi na nogama, a ne na srcu.“

Ebu Bekr Vasiti naiđe jednom kraj židovskog groblja i reče: „Svima ovima je oprošteno.“ Ljudi to čuše, pa Vasitija izvedoše pred kadiju. Kadija povika na nj: „Kako si mogao reći da je židovima oprošteno?!“ Šejh mu na to kaza: „Kad bi im ti sudio, ne bi im bilo oprosta, ali ondje sudi Bog, pa im je oprošteno.“

Ebu Bekr Vasiti rekao je: „Najdalje od Boga je čovjek koji Ga najviše spominje. Bogu ne treba da Ga se stalno spominje jezikom. Najbolji spomen na Boga je onaj u kome jezik ne učestvuje.“

Šejh Vasiti reče: „Grozim se Boga koji je zadovoljan sa mnom ako sam mu pokoran, a srdi se na mene ako griješim. Prijatelj je uvijek prijatelj, a neprijatelj je uvijek neprijatelj.“

*** ***

Šejh Ebu Ali Sekafi pričao je: „Vidjeh jednom dženazu koju su nosila samo tri muškarca i jedna žena, pa im se pridružih i uzeh onu stranu tabuta koju je držala žena. Dođosmo na groblje i sahranismo mejta. „Zar nije imao barem komšije da mu dođu na dženazu?“, upitah. „Imao je“, rekoše mi, „ali njega je svako odbacivao.“ „Zar je učinio neko zlo?“, upitah, a oni kazaše: „Bio je hermafrodit.“ Navečer usnih čovjeka lica sjajnog kao pun mjesec, na njemu je bila divna odjeća, a on se osmjehivao. „Ko si ti? , upitah, pa on reče: „Onaj kome si danas bio na dženazi. Bog mi se smilovao zato što su me ljudi ponižavali i kinjili.“

*** ***

Šejh Šahrijar Kazruni savjetovao je svoje muride: „Nikad nemojte sjesti da jedete, a da obrok ne podijelite s nekim.“

U šejh Šahrijarov grad doputova neki židov. Boravio bi i spavao u džamijskom haremu, krijući da je židov. Šejh bi mu svaki dan donosio ručak. Jednog dana židov se spremi da ide, a šejh ga upita: „Zašto odlaziš? Ovdje ti se nešto nije svidjelo?“ Židov postiđen upita: „O šejhu, ti si znao da sam židov, pa zašto si me onako pazio?“ Šejh kaza: „Nema čovjeka koji ne zaslužuje da bude nahranjen.“

Prenosi se da emir Ebu Fadl Dejlemi jednom dođe posjetiti šejha Šahrijara. Šejh mu reče: „Prođi se pijenja vina.“ Ebu Fadl odgovori: „O šejhu, ti znaš da sam ja u službi Fahrul-Mulkovog vezira. Ako sad i učinim tevbu, bojim se da će mi je na dvoru pokvariti.“ Šejh mu na to kaza: „Ti učini tevbu, a ako te tamo budu nagovarali da piješ, samo se sjeti mene.“ Nekoliko dana kasnije, Ebu Fadl se nađe na jednoj sjedeljci koju je priredio vezir, pa prisutni počeše piti vino. Navaljivali su da i Ebu Fadl pije s njima, a on pomisli: „O šejhu, gdje si sad?“ Uto se odnekud pojavi mačka, poče skakati po stolovima i proli svo vino, tako da se sijelo rasturi. Vidjevši taj keramet, Ebu Fadl poče plakati. „Zašto plačeš?“, upita ga vezir, pa on sve ispriča. Vezir mu tad reče: „Ti se drži svoje tevbe.“ Nakon toga, Ebu Fadla nikad više ne ponudiše vinom.

Šejh Šahrijar rekao je: „Tri skupine ljudi neće se spasiti: škrti, mrzovoljnici i lijenčine.“

Šejh Šahrijar rekao je: „Nema većeg grijeha od toga da neko ponižava svog brata muslimana.“

Šejh Šahrijar govorio je: „Nastoj se dići usred noći, uzmi abdest i klanjaj četiri rekata. Ako se tvoja duša protivi, onda klanjaj dva rekata. Ako ne možeš ni to, onda se barem probudi i reci: „La ilahe illallah, Muhammedun resulallah.“

Šejh Šahrijar reče: „Kad čovjek vidi da će ga strast savladati, neka se oženi, e da bi se spasio grijeha. I ja bih se oženio, ali meni je isto vidio zid ili ženu.“

Šejh Ebu Ishak Šahrijar rekao je: „Pazite da ne budete zavedeni, pa dopustite da vas ljudi veličaju i ljube vas u ruku, jer niste niti svjesni koliko je zlo u tome.“

Šejh Šahrijar rekao je: „Nije naš onaj ko digne ruku da udari brata muslimana.“

*** ***

Šejhu Ebul-Kasimu Nasrabadiju jednom rekoše: „Ali Kavval navečer pije vino, a ujutro dođe na tvoje predavanje.“ Šejh je znao da je to istina, ali uopće nije htio razgovarati o tome. Jedne večeri pođe nekamo, pa vidje Ebu Alija kako pijan tetura. Neko od murida reče šejhu: „Ono je Ebu Ali Kavval.“ Istom tom muridu šejh reče: „Uprti sad Alija na pleća i nosi ga tvojoj kući da se otrijezni.“

Šejh Nasrabadi rekao je: „Sve odnekud crpi snagu, a snaga duha je u muzici.“

Šejh Nasrabadi reče: „Tvoje tijelo je tvoj zatvor, pa kad izađeš iz tog zatvora, možeš ići kamo god želiš.“